

181.

Na osnovu člana 5 stav 2 tačka 7, člana 6 stav 4, člana 14 st. 2 i 5, člana 54 i člana 56 stav 8 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06, "Službeni list CG", broj 28/11), člana 9 stav 1 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), člana 11 stav 1 Zakona o genetički modifikovanim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08), člana 8 stav 2 Zakona o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", broj 48/07, "Službeni list CG" broj 76/08), člana 77 stav 1 Zakona o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06) i Zakona o Budžetu Crne Gore za 2012. godinu ("Službeni list CG", broj 66/11) Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

PROGRAM FITOSANITARNIH MJERA ZA 2012. GODINU

1. Ovim programom utvrđuju se mjere za: vršenje javnih poslova zdravstvene zaštite bilja; bezbjednost hrane biljnog porijekla; GMO; sjemenski i sadni materijal, sredstava za zaštitu i ishranu bilja; vršenje laboratorijskih ispitivanja; način vršenja, nosioce i vršioce ovih poslova; plan upotrebe sredstava i uslovi za sprovođenje mjera utvrđenih zakonima.

Sredstva predviđena ovim programom opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2012. godinu, razdio 41106, u iznosu od **273.500,00€**. Troškovi iskazani po pojedinim programima predstavljaju projektovane vrijednosti. Za izvršenje programa odgovorna je Fitosanitarna uprava. Fitosanitarna uprava može u toku izvršenja ovog programa vršiti izmjenu namjene korišćenja sredstava i sredstva preusmjeravati sa jednog programa na drugi, do visine ukupnih sredstava.

PROGRAMI		
Program 1	Program zdravstvene zaštite bilja	91.985,00€
Komponenta 1.1	Posebni nadzori nad štetnim organizmima	
Komponenta 1.2	Stalni nadzori nad štetnim organizmima	
Komponenta 1.3	Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	
Program 2	Program praćenja sredstava za zaštitu i ishranu bilja i bezbjednost hrane	50.015,00 €
Komponenta 2.1	Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla	
Komponenta 2.2	Monitoring nitrata	
Komponenta 2.3	Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	
Komponenta 2.4	Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i praćenje rezidua pesticida u proizvodnji jagode	
Komponenta 2.5	Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua	
Komponenta 2.6	Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	
Komponenta 2.7	Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja	
Komponenta 2.8	Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja	
Komponenta 2.9	Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	
Program 3	Program kontrolnih ispitivanja sjemenske proizvodnje i biljni genetički resursi	44.000,00 €
Komponenta 3.1	Sjemenska proizvodnja krompira	
Komponenta 3.2	Sjemenska proizvodnja žita	
Komponenta 3.3	Program biljnih genetičkih resursa	
Komponenta 3.4	Mjere u oblasti GMO	
Program 4	Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa i realizacija Projekta IPA 2010	17.500,00 €
Program 5	Projekt IPA 2010	70.000,00 €

PROGRAM 1 PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BILJA

Cilj: Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, blagovremeno otkrivanje i suzbijanje pojave i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji.

Pravni osnov: Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06, "Službeni list CG", broj 28/11) sa pravilnicima:

- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Službeni list CG“ broj 39/11);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje gljive *Synchytrium endobioticum* (Schilb) Perc., uzročnika raka krompira ("Službeni list CG", broj 15/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje krompirovih cistolikih nematoda ("Službeni list CG", broj 43/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje prstenaste truleži krtola krompira (potato ring rot) koju prouzrokuje bakterija *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. ("Službeni list CG", broj 66/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje smeđe truleži krtola krompira i bakterijskog uvenuća krompira i paradajza (potato brown rot) koju prouzrokuje bakterija *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al. ("Službeni list CG", broj 67/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje virusa mozaika pepina (Pepino mosaic virus) ("Službeni list CG", broj 54/11);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje Potato spindle tuber viroid-a koji prouzrokuje vretenavost krtola krompira ("Službeni list CG", broj 56/11) i propisi koji regulišu dijagnostiku, suzbijanje i iskorjenjivanje štetnih organizama.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava / Odsjek zdravstvene zaštite bilja.

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava, Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija, Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 1.1: Posebnim nadzorima nad štetnim organizmima su jasno definisane aktivnosti u skladu sa propisanim zakonskim obavezama i odgovarajućim propisima Evropske Unije, procedurama Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO) i standardima Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC) u cilju sprovođenja fitosanitarnih mjera. Posebnim nadzorima omogućava se: prikupljanje i čuvanje podataka o prisustvu odnosno odsustvu štetnih organizama, praćenje zdravstvenog stanja bilja, kao i sprovođenje sistematskih istraživanja. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 1.2: Stalni nadzori nad štetnim organizmima na kulturama od nacionalnog interesa doprinosi proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Naime, korisnici ovog programa, poljoprivredni proizvođači imaju jasnu sliku o štetnim organizmima i mjerama borbe, što doprinosi smanjenju broja tretiranja odnosno upotrebe pesticida. Vršiti se stalni nadzor na prisustvo štetnih organizama bilja, sa posebnim osvrtom na pojedine kulture koje su od izuzetnog značaja za Crnu Goru: maslina (muva masline/*Bactrocera oleae* Gmel.), citrusi (voćna muva/*Ceratitis capitata* Wiedemann), vinova loza (cikade vinove loze - prenosiocice fitoplazmi), sprečavanje najezde biljnih štetočina, invazivne vrste insekata u plastenicima. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 1.3: Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta se sprovode u cilju smanjenja obima šteta na poljoprivrednim kulturama i očuvanje potencijalnog prinosa poljoprivrednih kultura što iziskuje, pored primjene samih mjera suzbijanja (tretiranje sredstvima za zaštitu bilja), praćenje i prognozu povećanja brojnosti populacije štetnih organizama, izvještajno prognozni program koji doprinosi racionalnoj zdravstvenoj zaštiti bilja (signaliziranje pravog momenta za tretiranje uz preporuku adekvatnih sredstava za zaštitu bilja). Program obuhvata praćenje pojave, kao i predlog mjera za suzbijanje štetnih organizama, procjenu mogućih šteta na bilju, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom sa analizom uzetih uzoraka, kao i pomoć u nabavci nedostajuće laboratorijske opreme, pravovremeno obavješćavanje putem medija, savjeta i objavljivanja stručnih publikacija o pojavi, širenju i načinu suzbijanja štetnih organizama,

instrukcija i vodiča za sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, troškove međunarodne saradnje i druge poslove. U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, koja se ne može predvidjeti i koja zahtijeva neodložno sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, radi zaštite zdravlja bilja i sprječavanje nastanka većih ekonomskih šteta, izvršice se hitna nabavka potrebne opreme i materijala, odgovarajuće stručne aktivnosti na terenu, kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima, nalogima rješenjima direktora Fitosanitarnе uprave.

Nosioci posla odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore **91.985,00 €**.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano od strane Odsjeka zdravstvene zaštite bilja. Nosioci posla blagovremeno obavještavaju i izvještavaju Odsjek zdravstvene zaštite bilja o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu 1, koji je sastavni dio ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja prisustva štetnog organizma iz Komponenti programa 1.1 i 1.3 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
1.1 Posebni nadzori nad štetnim organizmima	59.985,00
1.1.1 Posebni nadzor <i>Globodera pallida</i> i <i>Globodera rostochiensis</i> (krompirove cistolike nematode)	4.212,00
1.1.2 Posebni nadzor <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	5.265,00
1.1.3 Posebni nadzor <i>Meloidogyne chitwoodi</i> Golden et all. (all population) i <i>Meloidogyne fallax</i> Karssen	2.000,00
1.1.4 Posebni nadzor <i>Pepino mosaic virus</i>	2.720,00
1.1.5 Posebni nadzor <i>Potato spindle tuber viroid</i>	4.788,00
1.1.6 Posebni nadzor <i>Synchytrium endobioticum</i> (Potato Wart Disease)	4.500,00
1.1.7 Posebni nadzor <i>Phytophthora ramorum</i>	3.500,00
1.1.8 Posebni nadzor <i>Gibberella circinata</i>	2.500,00
1.1.9 Posebni nadzor <i>Ralstonia solanacearum</i> i <i>Clavibacter michigenensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i>	13.500,00
1.1.10 Posebni nadzor <i>Cacoecimorpha pronubana</i> i <i>Epichoristodes acerbella</i> (smotavci karanfila)	2.500,00
1.1.11 Posebni nadzor <i>Quadrastipidiotus perniciosus</i>	2.000,00
1.1.12 Posebni nadzor <i>Diabrotica virgifera</i>	2.500,00
1.1.13 Posebni nadzor <i>Dryocosmus kuriphilus</i>	2.000,00
1.1.14 Posebni nadzor <i>Rhynchophorus ferrugineus</i>	1.500,00
1.1.15 Posebni nadzor <i>Anoplophora chinensis</i>	2.000,00
1.1.16 Posebni nadzor <i>Bemisia tabaci</i>	4.500,00

1.2 Stalni nadzori nad štetnim organizmima	24.000,00
1.2.1 Stalni nadzor <i>Bactrocera oleae</i> (muva masline)	5.000,00
1.2.2 Stalni nadzor <i>Ceratitis capitata</i> (voćna muva)	4.000,00
1.2.3 Stalni nadzor cikade vinove loze prenosioci fitoplazmi	4.000,00
1.2.4 Stalni nadzor u cilju spriječavanja najezde biljnih štetočina	3.000,00
1.2.5 Stalni nadzor <i>Tuta absoluta</i>	1.500,00
1.2.6 Stalni nadzor invazivnih vrste insekata u plastenicima	3.000,00
1.2.7 Stalni nadzor korovske biljke <i>Ambrosia artemisifolia</i> L. (spp)	2.500,00
1.2.8 Laboratorijske analize zdravstvenog stanja različitih biljnih vrsta	1.000,00
1.3 Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	8.000,00

PROGRAM 2

PROGRAM PRAĆENJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA I BEZBJEDNOST HRANE

Cilj: Obezbeđivanje proizvodnje i prometa bezbjedne hrane biljnog porijekla na teritoriji Crne Gore.

Pravni osnov: Zakon o sredstvima za zaštitu bilja ("Službeni list CG", broj 51/08), Zakon o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", broj 48/07, "Službeni list CG" broj 76/08), Zakon o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07) i propisi koji regulišu ove oblasti.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava.

Nosilac posla: Fitosanitarna inspekcija, Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija; Centar za proučavanje zemljišta i melioracije, Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI), Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 2.1: Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla će omogućiti sistematsko praćenje prisustva rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje - Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla za 2011.godinu ("Službeni list CG", broj 77/10) i 2012.godinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje visokih standarda sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje bezbjedne hrane i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju lica odgovornih za promet, upotrebu i proizvodnju hrane biljnog porijekla. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI).

Komponenta 2.2: Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla će omogućiti sistematsko praćenje MDK nitrata na nivou primarne proizvodnje lisnatog povrća - Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2011. godinu i 2012.godinu. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI).

Komponenta 2.3: Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje u Crnoj Gori. Prisustvo štetnih materija u obradivim zemljištima, kao rezidue nakon intenzivne poljoprivredne proizvodnje, najčešće je povezano sa upotrebom đubriva, pojedinačnih ili kombinovanih ili kontaminacije vodom za navodnjavanje sa atmosferskim talozima, same gelološke podloge ili drugih izvora zagađenja. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u upotrebi poljoprivrednog zemljišta sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućice uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za proučavanje zemljišta i melioracije / Laboratorija za zemljište – rukovodilac. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Centar za proučavanje zemljišta i melioracije.

Komponenta 2.4: Program zaštite jagode sa monitoringom rezidua pesticida. U cilju smanjenja šteta koje nastaju od bolesti, štetočina i korova, koriste se sredstva za zaštitu bilja (fungicidi, insekticidi, akaricidi i herbicidi). Njihova primjena pored koristi može, nažalost izazvati i štetne posljedice. Nepravilna primjena sredstava za zaštitu bilja može, pored ugrožavanja prinosa, da utiče i na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u proizvodnji sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućice uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 2.5: Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua. Primjena sredstava za zaštitu bilja predstavlja jedan od segmenata u tehnologiji gajenja povrća u zaštićenom prostoru. Njihovom primjenom utičemo na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnih proizvoda. Pored ovih dobrih osobina, nažalost imamo i negativne posljedice na biljkama (fitotoksičnost i sl.) kao i na čovjeka i životnu sredinu. Pravilnom primjenom sredstava za zaštitu bilja možemo izbjeći sve navedene negativne posljedice, a ujedno i da dobijemo bezbjedan plod za ishranu ljudi.

Komponenta 2.6: Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja. Jedna od najvažnijih tehnoloških mjera u biljnoj proizvodnji je zaštita bilja, a koristi se radi smanjenja štete koju prouzrokuju štetni organizmi na gajenim biljkama. Za njihovo suzbijanje koriste se brojne mjere od kojih su najznačajnije hemijske mjere zaštite. Za ovu namjenu se koriste sredstva za zaštitu bilja (pesticidi) koji utiču na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnog ploda. Nažalost kako oni mogu djelovati negativno na biljke, ljude i životnu sredinu neophodna je njihova pravilna primjena. Da bi naši poljoprivredni proizvođači adekvatno primjenjivali sredstva za zaštitu bilja neophodno je sprovesti edukaciju u cilju dobijanja zdravstveno bezbjedne hrane, bez ostataka (rezidua) i bez uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u proizvodnji sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućiće uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 2.7: Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja. Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse sa detaljnim uputstvima za primjenu sredstava za zaštitu bilja u skladu sa načelima dobre poljoprivredne prakse, podrazumijeva primjenu određenog tipa sredstva za zaštitu bilja u skladu sa: potrebama, klimatskim karakteristikama, uslovima i slično. Zbog toga Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse značajna da bi se približio značaj primjene sredstava za zaštitu bilja, što predstavlja osnovu za optimalnu zaštitu, a time i proizvodnju bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 2.8: Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja. Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse sa detaljnim uputstvima za primjenu sredstava za ishranu bilja u skladu sa načelima dobre poljoprivredne prakse, podrazumijeva primjenu određenog tipa sredstva za ishranu bilja u skladu sa: potrebama biljaka, svojstvima zemljišta, klimatskim karakteristikama, uslovima sjetve i sadnje. Zbog toga Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse je značajna da bi se približio značaj utvrđivanja stepena obezbijeđenosti zemljišta i biljnog materijala hranivima, što predstavlja osnovu za optimalno đubrenje i ishranu biljaka, a time i proizvodnju bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za proučavanje zemljišta i melioracije / Laboratorija za zemljište - rukovodilac Centar za proučavanje zemljišta i melioracije i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 2.9: Mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje obuhvataju: sistematsko praćenje hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje koja se koristi za ishranu ljudi i životinja kod proizvođača koji su registrovani od strane Fitosanitarnе uprave, uzimanjem uzoraka. Uzorci hrane biljnog porijekla će se uzimati u primarnoj proizvodnji, skladištima primarnih proizvoda, otkupnim mjestima, na pijacama (otvorenim prodajnim mjestima) i na graničnim prelazima na kojima je organizovana fitosanitarna inspekcija. U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave nebezbjedne hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, koje se ne mogu predvidjeti, a koje zahtijevaju neodložno sprovođenje hitnih mjera radi zaštite zdravlja ljudi i životinja, vršiće se odgovarajuće stručne aktivnosti (učestalost uzorkovanja, vrsta i broj uzoraka, uništavanje hrane) na terenu kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Program obuhvata i pravovremeno obavješćavanje putem medija, davanje savjeta i objavljivanje stručnih publikacija, instrukcija i vodiča za sprovođenje mjera. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima i nalogima Fitosanitarnе uprave.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **50.015,00 €**.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano od strane Odsjeka sredstava za zaštitu bilja, ishranu bilja i bezbjednost hrane. Nosioci posla blagovremeno obavješćavaju i izvješćavaju Odsjeka sredstava za zaštitu bilja, ishranu bilja i bezbjednost hrane o izvođenja programa po naznačenim fazama u

skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu 1, koji je sastavni dio ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
2.1 Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla	10.000,00
2.2 Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla	1.500,00
2.3 Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.050,00
2.4 Program zaštite jagode sa monitoringom rezidua pesticida	5.590,00
2.5 Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua	6.989,00
2.6 Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	5.000,00
2.7 Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja;	2.400,00
2.8 Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja	2.400,00
2.9 Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.086,00

PROGRAM 3

PROGRAM KONTROLNIH ISPITIVANJA SJEMENSKE PROIZVODNJE I BILJNI GENETIČKI RESURSI

Cilj: Obezbeđivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja, očuvanje biljnih genetičkih resursa.

Pravni osnov: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Službeni list CG", broj 28/06), Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08), Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu ("Službeni list CG - Međunarodni ugovori", broj 03/10).

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava.

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava, Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo; Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 3.1: Program za kontrolu sjemenske proizvodnje krompira omogućava vršenje stručne kontrole, praćenje zdravstvenog stanja. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena domaćeg porijekla, uz obezbijeđen stručni i zdravstveni nadzor. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo

Komponenta 3.2: Program za kontrolu sjemenske proizvodnje žita omogućava vršenje stručne kontrole, praćenje zdravstvenog stanja. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena domaćeg porijekla, uz obezbijeđen stručni i zdravstveni nadzor. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo.

Komponenta 3.3: Program biljnih genetičkih resursa u poljoprivredi. Genetički resursi u biljnoj proizvodnji (inventarizacija, in situ i ex situ konzervacija, proučavanja, formiranje kolekcija i registara i sl.). Očuvanje

biološkog diverziteta je veoma važno za poljoprivrednu proizvodnju jer pruža sigurnost u proizvodnji hrane. Identifikacija i inventarizacija genetičkih resursa na terenu; podrška farmerima za uzgoj genetičkih resursa poljoprivrednog bilja; prikupljanje materijala i genetička proučavanja, karakterizacija i formiranje genetičkog registra, kolekcija i sl.; čuvanje kolekcija, publikovanje i razmjena naučnih rezultata; uključivanje u odgovarajuće međunarodne organizacije. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo

Komponenta 3.4: Mjere u oblasti GMO. Budući da se GMO-i svakodnevno primjenjuju u naučnim istraživanjima i proizvodnji hrane, a istovremeno mogu predstavljati opasnost po biološku raznolikost i zdravlje ljudi, ovaj program će omogućiti uspostavljanje i primjenu sistema koji će osigurati i sprovođenje odgovarajuće mjere zaštite u cilju sigurnog prekograničnog prenosa, provoza, upotrebe, namjernog uvođenja u okolinu i stavljanja GMO-a ili proizvoda koji sadrže GMO na tržište, kao i u oblasti reproduktivnog GMO biljnog materijala ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u skladu sa planom kontrole ili planom monitoringa.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **44.000,00 €**.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano od strane Odsjeka za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti i GMO. Nosioci posla blagovremeno obavještavaju i izvještavaju Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti i GMO o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima koja je data u Prilogu 1, dio ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenom fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
3.1 Sjemenska proizvodnja krompira:	29.000,00
3.2 Sjemenska proizvodnja žita:	5.500,00
3.3 Program biljnih genetičkih resursa	5.500,00
3.4 Mjere u oblasti GMO	4.000,00

PROGRAM 4 TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROJEKTA IPA 2010

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Programa fitosanitarnih mjera

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava

Aktivnosti: Sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera uključuje i ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza, implementaciju NPI, sprovođenje fitosanitarne politike u skladu sa mjerama definisanim programom, pored institucionalne, zahtijevaju i znatnu finansijsku podršku. Formiranje institucije ima za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je uslov za implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja ljudskih resursa, prvenstveno kroz upoznavanje prakse i iskustava članica EU. Brojni su zadaci u oblasti harmonizacije zakonodavstva sa Acquis communautaire EU, a posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative, kao i međunarodni projekti koji nameću dodatne finansijske obaveze. Međunarodni integracioni procesi i sprovođenje reformi traže saradnju sa najširim krugom korisnika.

Ovaj program ima višestruku namjenu usmjerenu ka:

- sprovođenju obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, NPI i drugih preuzetih obaveza kroz stalna (Grupa za EU integracije: Poljoprivreda i ribarstvo) ili povremena radna tijela i komisije, kao i za dodatne troškove harmonizacije zakonodavstva sa Acquis EU, usluge prevođenja i dr.;

- saradnja Crne Gore sa međunarodnim organizacijama koje su od značaja za razvoj fitosanitarnog sektora i realizacija međunarodnih projekata u fitosanitarnom sektoru;

- angažovanju stručnjaka iz oblasti informatike za uspostavljanje IT sistema iz zemlje i inostranstva i aktivnosti u tijelima koje su predviđene zakonima i prenešenim nadležnostima;

- jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz dodatnu obuku kadra, podršku kreativnih kadrova i modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme, podršku procesima akreditacije, informatičku podršku i dr.;

- obezbjeđivanju kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave;

- odnosima sa javnošću (štampanje promotivnih materijala, flajera i sl.) u sprovođenju fitosanitarne politike i predstavljanju procesa pristupanja EU.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **17.500,00 €**.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljene posao, dijelom avansno, do 30%. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
4. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	17.500,00

PROGRAM 5 REALIZACIJA PROJEKTA IPA 2010

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Projekta IPA 2010

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava

Aktivnosti: Sprovođenje Projekta IPA 2010 „Jačanje administrativnih kapaciteta Fitosanitarne uprave” uključuje i ispunjavanje ugovorom preuzete međunarodne obaveze za implementaciju odnosno nabavku opreme potrebne za vršenje stručnih poslova u fitosanitarnoj oblasti. Sprovođenje fitosanitarne politike u skladu sa mjerama definisanim zakonima i posebnim programima, pored institucionalne, zahtijevaju i finansijsku podršku. Evropska Komisija je prepoznala važnost formiranja Fitosanitarne uprave i obezbijedila podršku u iznosu od 700.000,00 € za jačanje njenih kapaciteta. Izvršavanje ovog programa imaće za posledicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je ujedno i uslov za kvalitetnu implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja ljudskih resursa, prvenstveno kroz upoznavanje prakse i iskustava članica EU.

Ovaj program ima višestruku namjenu usmjerenu ka: sprovođenju obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, NPI i drugih preuzetih obaveza kroz funkcionisanje stalnih (Grupa za EU integracije: Poljoprivreda i ribarstvo); jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme za obavljanje stručnih poslova i dr.; obezbjeđivanju kontinuiranog i nesmetanog obavljanja rada u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka i ostalih stručnih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore – **70.000,00 €**.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljene posao, dijelom avansno, do 30% u skladu sa zakonom. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
5. Realizacija Projekta IPA 2010	70.000,00

SUBJEKTI ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA, PRAĆENJE I KONTROLA

2. Fitosanitarna uprava vrši nadzor nad realizacijom Programa fitosanitarnih mjera za 2012. godinu kroz praćenje i kontrolu načina izvršavanja mjera, rokova, broja uzoraka, vođenja evidencije i načina obavještanja o preduzetim mjerama, u toku samog sprovođenja ili naknadno, provjerom vjerodostojnosti dostavljene dokumentacije, na terenu, kod držaoca bilja kod kojih su izvršene mjere iz programa.

Pojedine mjere iz ovog programa (poslovi od javnog interesa), sprovode se na osnovu ugovora između Fitosanitarne uprave i vršioca javnih poslova, u skladu sa posebnim zakonima, kojima se bliže uređuje oblast, metode i uslovi pod kojima se vrše javna ovlašćenja, evidencije, prava, obaveze i odgovornosti vršioca javnih poslova i dr.

Subjekti koji sprovode mjere iz ovog programa moraju voditi propisane evidencije, registre i baze podataka u skladu sa zakonima i propisima donesenim na osnovu zakona.

STRUČNE KOMISIJE I EKIPE

3. Za sprovođenje pojedinih mjera iz ovog programa mogu se u određenim slučajevima formirati stručne komisije (hitne mjere: zdravstvena zaštita bilja / sinhronizacija rada na suzbijanju štetnih organizama, bezbjednost hrane i dr.). Takođe, komisije predlažu visinu naknade štete uništenog ili na drugi način uklonjenog bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom. Predviđena je izrada planova suzbijanja određenih štetnih organizama, analize rizika, vodiča i uputstava za sprovođenje mjera iz ovog programa, angažovanje eminentnih predavača iz zemlje i inostranstva u cilju edukacije i praćenja savremenih trendova iz fitosanitarne oblasti, troškovi međunarodne saradnje, kao i jačanje administrativnih kapaciteta same uprave.

NAKNADA ZA ŠTETE UNIŠTENOG ILI NA DRUGI NAČIN UKLONJENOG BILJA, BILJNIH PROIZVODA I DRUGIH OBJEKATA POD NADZOROM

4. Za uništeno ili na drugi način uklonjeno bilje, biljne proizvode i druge objekte pod nadzorom usljed izvršenja naređenih mjera, držaocu bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom pripada naknada štete na osnovu procjene stručne komisije.

OBJAVLJIVANJE

5. Ovaj program će se objaviti u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 323/11-0601-3987/3

Podgorica, 8. februara 2012. godine

Ministar,
Tarzan Milošević, s.r.

